

**KATILIM BANKACILIĞINDA DANIŞMA KOMİTELERİ: FAİZSİZ
BANKACILIK İLKE VE STANDARTLARINA UYUMA İLİŞKİN TEBLİĞ
(TEBLİĞ) ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Dr. Mustafa Tevfik Kartal

Borsa İstanbul Stratejik Planlama ve Yatırımcı İlişkileri Direktörlüğü

Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0001-8038-8241

mustafatevfikkartal@gmail.com

ÖZET

Türkiye’de katılım bankacılığı 2019 Ağustos ayı itibarıyla %5,9 sektör payına sahip bulunmaktadır. Katılım bankacılığının finansal piyasalar içinde düşük olan sektör payının artırılmasına yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Bu kapsamda, merkezi danışma kurulunun oluşturulmasının ardından katılım bankalarının bünyesindeki danışma kurullarına (yeni adıyla danışma komitelerine) yönelik olarak 14.09.2019 tarihinde Tebliğ yayınlanmıştır. Bu çalışmada, Tebliğ’in uluslararası standartlarla uyumu ve Tebliğ kapsamındaki hususlar incelenmiştir. Çalışma sonucunda, Tebliğ düzenlemelerindeki bazı hususların AAOIFI standartları ile uyumsuz olduğu belirlenmiştir. Söz konusu düzenlemelerin olumsuz etkilere neden olmaması ve uluslararası standartlarla uyumun sağlanması için bir gereklilik olarak ilave düzenleme yapılması önerilmektedir. Ayrıca, Tebliğ’in katılım bankacılığı üzerindeki etkileri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yakından izlenmeli ve olumsuz etkilerin görülmesi halinde hızlı bir şekilde ilave tedbirler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: FAİZSİZ BANKACILIK, KATILIM BANKALARI, DANIŞMA KOMİTELERİ, TÜRKİYE.

JEL Sınıflaması: G21, G28, K23, M42, M48.

**SHARIA COMMITTEES IN PARTICIPATION BANKING: AN
EXAMINATION UPON CHARTER ABOUT COMPLIANCE WITH THE
INTEREST-FREE BANKING PRINCIPLES AND STANDARDS (CHARTER)**

ABSTRACT

Participation banking has 5.9% market share in Turkey as of 2019 August. A variety of efforts has been done in order to increase market share of participation banking in financial markets. In this context, the charter regarding sharia boards (newly named as sharia committees) has been published on 09.14.2019 after establishment of central sharia board. In this study, Charter's compliance with international standards and issues in the Charter are examined. As a result of the study, it is determined that some issues in the Charter are incompatible with the AAOIFI standards. It is recommended that as a requirement additional regulation should be issued in order not to cause negative effects and to provide compliance with the international standards. Also, effects of the Charter on participation banking should be followed up closely by Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA) and additional measures should be taken immediately if negative effects are seen.

Keywords: INTEREST-FREE BANKING, PARTICIPATION BANKS, SHARI'A COMMITTEES, TURKEY.

JEL Classification: G21, G28, K23, M42, M48.

1. GİRİŞ

Temel olarak ticaretin doğrudan finansmanı yoluyla faaliyet gösteren faizsiz finans kuruluşları (FFK) Dünya’da ve Türkiye’de artan öneme sahiptir. Bu kapsamda, diğer ülkelere benzer şekilde Türkiye’de de faizsiz bankacılığın geliştirilmesine yönelik çabalar sarf edilmektedir. Bu amaca yönelik olarak BDDK, Sermaye Piyasası Kurulu ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) gibi düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile birlik tarafından görev ve yetki alanlarındaki hususlarla ilgili çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda, 1985 yılında bir oyuncu ile faaliyete başlayan FFK, son dönemlerde önemli bir adım olarak kamu katılım bankalarının da kurulmasıyla günümüzde 6 oyuncu ile faaliyet göstermektedirler (TKBB, 2019a; TKBB, 2019b).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu (BK) ile birlikte daha önce özel finans kurumları unvanı altında faaliyet gösteren FFK’lar katılım bankalarına dönüşmüştür (BK, 2005, geçici madde 3). FFK’ların banka niteliği kazanarak katılım bankalarına dönüşmesi Türkiye’de faizsiz finans açısından önemli dönüm noktalarından birisidir. Söz konusu dönüşümle birlikte katılım bankaları büyüme sürecine girmişlerdir. 2002 yılında TBS içinde toplam aktiflere göre %2,1 sektör payına sahip olan faizsiz finans 2019 Ağustos sonunda 252,2 milyar TL aktif büyüklüğe ve %5,9 sektör payına ulaşmıştır (TKBB, 2019c). Diğer taraftan, FFK’ların söz konusu sektör payının 2023/2025 yıllarında %15 seviyesine ulaşması hedeflenmekte, bu hedef devlet ve ekonomi yönetimi tarafından sürekli tekrarlanarak gündemde tutulmaktadır (Sabah, 2019). Bu hedef, Türkiye’nin faizsiz finansa ve FFK’lara verdiği addettiği önemin yanı sıra faizsiz finansın Türk finansal piyasalarında ulaşması gereken hedef noktayı da göstermektedir (Kartal & Demir, 2017a, 34; Kartal & Demir, 2017b, 90; Kartal & Ay, 2019, 80).

Faizsiz finansın geliştirilmesi ve hedeflenen sektör payına ulaşabilmesi için gerçekleştirilecek faaliyetler baştan sona kadar faizsiz finans ilkelerine ve standartlarına göre şekillendirilmelidir. Ancak, 1985 yılında ilk faizsiz finans

kuruluşunun faaliyet göstermeye başlamasından 2019 yılı Ağustos ayı sonuna kadar geçen sürede faizsiz finansın sektör payının sadece %5,9 seviyesine ulaşmış olması Türkiye’de faizsiz finansın gelişiminin önünde bazı hususların bulunduğu en belirgin göstergesidir. Bu hususlardan birisi de FFK’ların gerçekleştirdikleri faaliyetleri yönelik farklı fetva hükümlerinin ve uygulamalarının bulunması, katılım bankaları arasında bu konuda bir yeknesaklık bulunmamasıdır.

Katılım bankalarının fıkhi hükümlerinin tekdüze hale getirilmesi kapsamında yürütülen çalışmalar kapsamında BDDK 2018 yılında Kurul kararı yayınlanmıştır. Bu karar ile birlikte TKBB bünyesinde Danışma Kurulu adıyla merkezi bir danışma komitesi oluşturulmuş ve tüm katılım bankalarının Danışma Kurulu tarafından alınacak kararlara uyması gerektiği düzenlenmiştir (BDDK, 2018). Bu kapsamda, 2018 yılında TKBB bünyesinde merkezi Danışma Kurulu oluşturulmuştur.

Katılım bankacılığında fıkhi konularda karar vermek üzere merkezi Danışma Kurulu oluşturulmasıyla birlikte katılım bankalarının bünyelerindeki danışma kurulu yapılarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, BDDK tarafından 14.09.2019 tarihinde katılım bankalarının bünyesindeki danışma kurullarına (yeni adıyla danışma komitelerine) yönelik olarak Tebliğ yayınlanmıştır.

FFK’ların faizsiz finans ilkelerine ve standartlarına uygun şekilde faaliyet göstermeleri önem ortadadır. Bu kapsamda, merkezi danışma kurulu ve bankaların bünyelerindeki danışma komiteleri kritik öneme sahip bulunmaktadır. Bu kapsamda, yayınlanan Tebliğ katılım bankacılığı açısından önemli bir eksikliği gideren sürecin ikinci adımını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Tebliğ’in uluslararası standartlarla uyumu ve Tebliğ kapsamında yer verilen hususlar incelenmiştir. Literatürde Tebliğ düzenlemesini ve Tebliğ kapsamında danışma komitelerini ele alan herhangi bir çalışma bulunmamakta olup konu ilk defa bu çalışmada incelemeye konu edilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın kapsam itibarıyla öncü bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan, Türk literatüründe daha önceki adıyla danışma kurulunu ele alan sadece iki adet çalışmaya rastlanmıştır. Güney (2015), faizsiz finasta faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına göre yönetim uygulamalarını ve bu konudaki tartışmaları ele alarak bu hususta faizsiz finans kuruluşlarında danışma kurullarının en önemli unsur olduğunu belirtmiştir. Dinç (2016) ise danışma kurullarını birer kurumsal yönetim unsuru olmaları açısından inceleyerek danışma kurullarının kurumsal yönetim ilkeleri kapsamında düzenlenmesini ve danışma kurullarına hukuki bir çerçeve kazandırılmasını önermiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde, Tebliğ düzenlemeleri kapsamında danışma komiteleri ele alınmış ve konu hakkındaki AAOIFI standartları ile uyumu incelenmiştir. Son bölümde ise değerlendirme yapılmıştır.

2. KATILIM BANKACILIĞINDA DANIŞMA KOMİTELERİ: TEBLİĞ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu bölümde, Tebliğ hükümlerine ve Tebliğ kapsamında danışma komitelerine yönelik getirilen düzenlemeler ile bu düzenlemelerin AAOIFI standartlarına uyumuna yönelik olarak kavramsal inceleme yapılmıştır. İncelemenin ilk kısımda, Tebliğ hükümleri detaylı bir şekilde ele alınmış ve Tebliğ açısından danışma komiteleri ele alınmıştır. İkinci kısımda, AAOIFI standartlarında yer alan danışma komiteleri ile ilgili standartlar incelenmiştir. Üçüncü kısımda, danışma komiteleri ile ilgili Tebliğ ve AAOIFI hükümleri arasındaki karşılaştırma yapılmıştır. Dördüncü kısımda ise Tebliğ ile ilgili önemli hususlara ve katılım bankalarının dikkat etmesi gereken noktalara yer verilmiştir.

Çalışmanın devamında Tebliğ düzenlemesi ile uyumlu bir dil kullanılması açısından ve merkezi Danışma Kurulu ile açısından bankaların bünyesinde yer alan yapılar için danışma komitesi ifadesi kullanılmıştır.

2.1. TEBLİĞ AÇISINDAN DANIŞMA KOMİTELERİ

2.1.1. TEBLİĞ'İN KAPSAMI

BDDK tarafından yapılan düzenleme ile birlikte katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının faizsiz finans faaliyetlerine yönelik olarak oluşturacakları yapı ve süreçlerinin düzenlenmesi amaçlanmış, bu kapsamda danışma komitelerini düzenleyen Tebliğ 14.09.2019 tarihinde yayınlanmıştır.

14.08.2019 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan ve Türk bankacılık mevzuatına giren Tebliğ kapsamına genel hatları ile özet olarak Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Tebliğ Kapsamı

Madde No	Madde Başlığı
1	Amaç ve Kapsam
2	Dayanak
3	Tanımlar ve Kısaltmalar
4	Faizsiz Bankacılık Danışma Komitesi
5	Danışma Komitesi Üyelerinin Görevlendirilme Şartları
6	Danışma Komitesinin Bağımsızlığı
7	Danışma Komitesinin Görev ve Yetkileri
8	Danışma Komitesinin Çalışma Usul ve Esasları
9	Faizsiz Bankacılık Uyum Faaliyetleri
10	Faizsiz Bankacılık Denetim Faaliyetleri
11	Personel
12	Müşterilerin Bilgilendirilmesi ve Bireysel Başvuru
13	Kamuoyunun Bilgilendirilmesi
14	Yönetim Kurulunun Sorumlulukları
15	Kalkınma ve Yatırım Bankalarına İlişkin Hükümler
Geçici 1	Geçiş Hükümleri
Geçici 2	Usul ve Esasların Belirlenmesi

Kaynak: BDDK, 2019.

Tablo 1’den görüleceği üzere, BDDK tarafından yayınlanan Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ, 15 adet asıl ve 2 adet geçici maddeden oluşmaktadır. Söz konusu maddelerde, bankaların danışma komitesi ile ilgili yükümlülükleri ile ilgili detaylara ve geçiş sürecine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

2.1.2. TEBLİĞ AÇISINDAN DANIŞMA KOMİTELERİ

Tebliğ temel olarak katılım bankalarının faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyumunu düzenlemektedir. Bununla birlikte, sınırlı bir alan da olsa kalkınma ve yatırım bankaları faizsiz finans yöntemleriyle gerçekleştirdiği kredi işlemleri ile sınırlı olmak üzere katılım bankaları ile aynı hükümlere tabidir. Bu kapsamda, Tebliğ katılım bankaları başta olmak üzere söz konusu bankaların bünyelerinde birer danışma komitesi kurmalarını ve bu komitelerin bankaların yönetim kurullarına bağlı olarak faaliyet göstermeleri gerektiğini düzenlemektedir (BDDK, 2019, madde 4).

Tebliğ’de danışma komitelerinin yapısı ile ilgili olarak en az 3 üyeden oluşacağı, üyelerin 2/3’ünün yurt içinde yerleşik olması gerektiği, üyelerin en az 2/3’ünün ilahiyat/faizsiz finans alanında mezun olması ve asgari 3 yıllık faizsiz finans mesleki tecrübesine sahip olunması gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca, komite üyelerinin yönetim kurulu tarafından görevlendirileceği ve yapılacak ilk genel kurul toplantısında hissedarların onayına sunulacağı, görev sürelerinin 3 yıl olacağı düzenlenmiştir. Diğer taraftan, yönetim kurulu üyelerinin en az 2/3’ünün alacağı kararla danışma komitesi üyelerinin görevlerinin son bulacağı düzenlenmiştir (BDDK, 2019, madde 4-5).

Tebliğ, danışma komitelerinin etkin faaliyet göstermesi için sekreteryaya oluşturulmasını zorunlu tutarken bu faaliyetin bankaların iç kontrol ve uyum bölümleri tarafından yerine getirilebilmesi konusunda esneklik tanımıştır (BDDK, 2019, madde 4-9).

Önemli bir kısıt olarak, bir kişinin en fazla 2 katılım bankasının danışma komitesinde yer alabilmesine imkân tanınmıştır (BDDK, 2019, madde 5). Böylece, tüm katılım bankalarının danışma komitesinde aynı kişinin/kişilerin olmasının önlenmesi amaçlanmıştır.

Önemli bir fonksiyon olarak, Tebliğ'de danışma komitelerinin performansının değerlendirilmesi sağlayacak bir değerlendirme sürecinin oluşturulması gerektiği düzenlenmiştir (BDDK, 2019, madde 5).

Danışma komitelerinin icradan bağımsız olduğu Tebliğ'de yer alan bir diğer düzenlemedir (BDDK, 2019, madde 6). Bu kapsamda, komite üyelerinin taşınması gereken şartlar Tebliğ'de detaylı olarak belirlenmiştir.

Tebliğ'de danışma komitelerinin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bu kapsamda, denetim komiteleri temel olarak söz konusu bankaların faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına ile bunların uygulanmasına yönelik gözetimle görevli ve yetkilidir (BDDK, 2019, madde 7).

Danışma komiteleri aldığı kararları periyodik olarak merkezi Danışma Kurulu'na raporlayacaklardır. Önemli bir detay olarak, banka danışma komiteleri merkezi Danışma Kurulu kararlarına aykırı kararlar alamayacaklardır. Ayrıca, danışma komitelerinin faaliyetleri ile bankaların faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına ilişkin danışma komitelerinin değerlendirmeleri bankaların yıllık faaliyet raporlarında yer alacaktır (BDDK, 2019, madde 7).

Faaliyet gösterme esasları ile ilgili olarak, danışma komitelerinin asgari ayda 2 kere toplantı yapması gerektiği belirlenmiştir. Komite başkanının çağrısıyla toplanacak komite toplantılarında, en az 2 üyenin teklif etmesi halinde toplantıya gündem maddesi eklenebilecektir (BDDK, 2019, madde 8).

Tebliğ faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyuma ilişkin olarak iç kontrol bölümü tarafından iç kontrol faaliyetlerinin, iç denetim birimi tarafından ise iç

denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini ve bu hususlarda 3 ayda bir denetim komitesine rapor sunulmasını, faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyuma ilişkin kurum içi düzenlemelerin danışma komitesi görüşü alınarak yönetim kurulu onayına sunulmasını düzenlemiştir. Ayrıca, faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyuma ilişkin iç kontrol ve iç denetim faaliyetlerinde bulunacak denetçiler ile sekreteryaya görevini yerine getirecek personelin asgari 3 yıl FFK tecrübesi ile sertifikalı eğitimleri veya lisansüstü eğitim derecesi bulunmalıdır. Ek olarak, asgari yılda 2 kere denetim komitesi ve danışma komitesi, faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyuma ilişkin iç kontrol ve iç denetim bulgularını görüşmek üzere toplantı yapmak durumundadır (BDDK, 2019, madde 9-10-11).

Tebliğ'de bankaların müşterilerini faizsiz bankacılık ilke ve standartları ilişkin bilgilendirilmesi (bu konudaki usul ve esaslar BDDK görüşü alınarak TKBB tarafından 14.09.2020 tarihine kadar belirlenecektir), banka müşterilerinin danışma komitelerine itiraz başvurusu yapma hakkı ve burada alınan kararın merkezi Danışma Kurulu'na götürülebilmesi hususlarında düzenlemeler yapılmıştır (BDDK, 2019, madde 12-geçici madde 2). Ayrıca, bankalar danışma komitesine ve komite üyelerine yönelik bilgi verilmek zorundadır (BDDK, 2019, madde 13).

Banka yönetim kurullarının faizsiz bankacılık ilke ve standartları ilişkin uyum ile ilgili sorumluluklarının da belirlendiği Tebliğ'de kalkınma ve yatırım bankalarının sınırlı bir şekilde faizsiz finans işlemi gerçekleştirdiği dikkate alınarak bu bankalar için istisnai düzenlemeler de yapılmıştır (BDDK, 2019, madde 14-15).

Son hükümler olarak, Tebliğ düzenlemelerine tabii bankaların söz konusu hükümlere en geç 14.03.2020 tarihine kadar uyum sağlamaları gerektiği düzenlenmiştir (BDDK, 2019, geçici madde 1).

2.2. AAOIFI STANDARTLARI AÇISINDAN DANIŞMA KOMİTELERİ

AAOIFI, faizsiz finans alanında dünyada kabul gören standartlar yayınlayan kuruluşlardan birisidir. AAOIFI yayınları arasında danışma komitelerinin (danışma kurulu adıyla) tanımlanması, özlük haklarının belirlenmesi, kompozisyonu, atanması, raporlaması ve görevden alınması ile ilgili olarak 1 no.lu yönetim standardı bulunmaktadır.

1 no.lu yönetim standardı danışma komiteleri ile ilgili olarak FFK'ların faizsiz finans ilkeleri ve standartları ile uyumlu bir şekilde faaliyet göstermesini sağlamak üzere danışma kurullarının atanması, görevden alınması vb. hususlarda standardın sağlanması ve bu hususlarda FFK'lara rehber olunmasını amaçlamaktadır.

1 no.lu yönetim standardı, danışma komitesini şeriat kurulu (Shari'a Board) olarak ve FFK'ların faizsiz finans kural ve ilkeleri ile uyumlu olduğunun gözetimi ile sorumlu bağımsız bir yapı olarak tanımlamaktadır (AAOIFI, 2015, 1 no.lu yönetim standardı).

1 no.lu yönetim standardı, danışma komitesi üyelerinin seçilmesi hakkında, yerel mevzuat ve düzenlemelerini dikkate alan yönetim kurulu tarafından aday gösterileceği ve genel kurulda hissedarlar tarafından seçileceğini düzenlemektedir. Ayrıca, danışma komitesi en az 3 üyeden oluşmalı ve görev süresi belirlenmelidir. Ek olarak, FFK'nın yönetim kurulu üyeleri ile önemli etkiye sahip hissedarları danışma komitesinde görev alamazlar (AAOIFI, 2015, 1 no.lu yönetim standardı).

Diğer taraftan, 1 no.lu yönetim standardında, danışma komitesi üyelerinin görevden alınması ile ilgili olarak, yönetim kurulu önerisinin ve bu önerinin genel kurulda hissedarların onayına tabi olduğu düzenlenmiştir (AAOIFI, 2015, 1 no.lu yönetim standardı).

Söz konusu AAOIFI standardı hükümleri birlikte ele alındığında, danışma komitesi üyelerinin seçilmesi ve görevden alınması ile ilgili olarak esas yetkinin

FFK'nın genel kuruluna verildiği, FFK yönetim kurulunun ise sadece öneri yapma hakkına sahip olduğu görülmektedir.

2.3. TEBLİĞ ve AAOIFI HÜKÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

BDDK tarafından yayınlanan Tebliğ hükümleri ile AAOIFI tarafından yayınlanan yönetim standardının danışma komitesi üyelerinin seçilmesi ve görevden alınmasına yönelik hükümler bir arada değerlendirildiğinde, arada ciddi bir yaklaşım ve düzenleme farklılığı bulunduğu belirlenmiştir. Nitekim AAOIFI standardı danışma komitesi üyelerinin seçilmesi ve görevden alınması ile ilgili olarak esas yetkiyi FFK'nın genel kuruluna verirken, AAOIFI'den farklı bir şekilde BDDK ise bu konudaki yetkiyi FFK'nın yönetim kuruluna vermekte ve sadece atama yapılırken yönetim kurulu teklifinin genel kurulun onayına sunulmasını zorunlu tutmaktadır. Tebliğ'e göre, danışma komitesi üyelerinin görevden alınmasında ise genel kurulun onayına ihtiyaç bulunmamakta, bu hususta yönetim kurulu asıl yetkili olarak tanımlanmaktadır.

Danışma komitelerinin, FFK'ların faizsiz finans ilkelerine ve standartlarına göre faaliyet göstermesini sağlama misyonu göz önünde bulundurulduğunda, danışma komitelerinin görevden alınması konusunda FFK yönetim kurullarının yetkilendirilmesi bir taraftan AAOIFI standardından uzaklaşmaya diğer taraftan ise danışma komitelerinin faaliyetlerinde tereddütlere ve menfaat çatışmalarına maruz kalmalarına neden olacaktır. Dolayısıyla, Tebliğ'de danışma komitesi üyelerinin görevden alınmasına yönelik olarak ivedilikle düzenleme yapılması bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

2.4. TEBLİĞ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ HUSUSLAR VE KATILIM BANKALARININ DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Tebliğ 14.09.2019 tarihinde yayınlanmakla birlikte katılım bankaları açısından oldukça hassas ve önemli bir alanı düzenlemektedir. Diğer taraftan, faizsiz bankacılık

ilke ve standartlarına uyum konusunda önemli bir düzenleme eksikliğini tamamlamıştır. Bununla birlikte, Tebliğ'deki bazı düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve değişikliklere tabi tutulması gerektiği düşünülmektedir.

Öncelikle, en temel husus olarak, danışma komitelerinin üyelerinin görevden alınması ile ilgili olarak Tebliğ düzenlemesinin AAOIFI standartlarından uzaklaştığı dikkate alınarak, bu hususun uyumlaştırılması ve danışma komitesi üyelerinin görevden alınması konusunda banka genel kurullarının yetkilendirilmesi önerilmektedir.

İkinci husus olarak, danışma komitesi toplantılarına gündem maddesi eklenmesi ile ilgili olarak Tebliğ'de en az 2 üyenin teklifinin aranacağı düzenlenmiştir. Bu noktada, komitenin her üyesine bu hakkın tanınmasının komite faaliyetlerinin daha kapsamlı ve sağlıklı yürütülmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, bu hususta da değişiklik yapılması önerilmektedir.

Üçüncü husus olarak, bankaların 14.03.2020 tarihine kadar Tebliğ hükümlerine uyum sağlamaları gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, banka genel kurul toplantılarının genellikle mart ayı içinde yapıldığı, bazı kamu bankalarında genel kurul toplantılarının daha geç aylarda yapılabildiği dikkate alınarak geçiş sürecinin birkaç ay daha uzatılması önerilmektedir.

Dördüncü husus olarak, Tebliğ'de danışma komitesi üyelerinin en az 2/3'ünün yurtiçi yerleşik olması gerektiği düzenlenmiştir. Faizsiz finans ilke ve standartlarına uyum konusunda uluslararası arenada kabul gören kişilerin danışma komitelerinde yer almasının kolaylaştırmak ve böylece banka danışma komitelerinin uluslararası saygınlığının ve kabul edilebilirliğinin artırılmasını sağlamak için söz konusu oranın 1/3'e düşürülmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Beşinci husus olarak, Tebliğ'de BDDK'nın görüşü alınarak TKBB tarafından banka müşterilerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ilişkin bilgilendirilmesine ilişkin usul ve esasların 14.09.2020 tarihine kadar belirleneceği düzenlenmiştir.

Merkezi Danışma Kurulu'nun ve bankaların danışma komitelerinin faaliyet gösterdiği, mevcut durumda çeşitli kararlar aldığı göz önünde bulundurulduğunda, banka müşterilerinin en hızlı şekilde bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda, TKBB'nin söz konusu ilkeleri belirleme sürecinin daha hızlı tamamlanması temin etmek için verilen 1 yıllık süre kısaltılmalıdır.

Son olarak, danışma komitesi olarak adlandırılan faizsiz bankacılık ilke ve standartları uyumu gözetecek yapının İngilizcesi "Shari'a Supervisory Board" olup Türkçe karşılığı olarak Danışma Komitesi tanımlaması söz konusu yapıyı tam olarak ifade etmemektedir. Bu nedenle, danışma komitesi yerine "gözetim komitesi" veya Faizsiz finans ilkelerine uyum komitesi" gibi bir tanımlamanın daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda, danışma komitesi isminin yeniden değerlendirilmesi ve Tebliğ güncellemesinde göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Ayrıca, daha önce bahsedildiği üzere Tebliğ, katılım bankaları açısından oldukça önemli bir alanı düzenlemektedir. Bu noktada, katılım bankaları Tebliğ'de belirtilen gereklilikleri vakit kaybetmeksizin yerine getirmelidir. Tebliğ'de tanımlanan 6 aylık geçiş süreci içinde gerekli uyum çalışmalarının tanımlanması bu noktada oldukça önemlidir. Diğer taraftan, ulusal düzenlemelerle çalışmadığı sürece uluslararası standartları uygulamaya çalışmalıdır. Bu noktada, AAOIFI standartlarının önemli bir referans olduğu değerlendirilmektedir. Böylece, katılım bankaları bir yandan faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyum konusunda tereddütleri ortadan kaldıracak diğer taraftan ise fetva konusunda yeknesak bir yapıya ulaşma konusunda yakalanan önemli bir fırsatı değerlendirmiş olacaklardır.

Yürürlüğe konulan Tebliğ'in yeni yayınlandığı, uygulamada farklılıkların ve aksaklıkların oluşabileceği göz önünde bulundurularak, gelişmeler BDDK ve TKBB tarafından yakından izlenmeli ve olumsuzlukların ortaya çıkması halinde hızlı çözümler geliştirilerek gerekli tedbirler alınmalıdır. Ayrıca, danışma komitelerinin faaliyetlerinin bağımsız güvence sağlayan bir dış tarafça belirli dönemlerde

denetlenmesi de düzenleyici otoritelerin değerlendirmesi gereken bir öneri olarak sunulmaktadır.

3. SONUÇ

Günümüzde %5,9 sektör payına ulaşmakla birlikte FFK halen arzu edilen sektör payına ulaşmış değildir. Bu tablo, FFK'nın gelişmesinin önünde bazı eksikliklerin bulunduğunu göstermektedir. Bu eksikliklerden birisi olan farklı FFK'ların farklı fihhi değerlendirmelere dayanarak farklı uygulamalar gerçekleştirmesi, ilk etapta merkezi Danışma Kurulu'nun oluşturulması, ardından ise 14.09.2019 tarihinde BDDK tarafından yayınlanan Tebliğ kapsamında bankalar bünyesinde danışma komitelerinin oluşturulması/var olanların yapılandırılması ile belirli bir kurumsal çerçeve kazanmış olmaktadır. Geçiş sürecinin tamamlanması ile birlikte, FFK'ların faizsiz finans ilkelerine ve standartlarına uyum konusunda önemli bir yol alınmış olacağı değerlendirilmektedir. Ancak, AAOIFI standartları bağlamında incelendiğinde Tebliğ'in bazı düzenlemelerinde eksiklikler bulunduğu ve güncelleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Temel olarak, danışma komitesi üyelerinin görevden alınması konusunda Tebliğ, AAOIFI standartları uyumsuz olarak, bu yetkiyi banka yönetim kuruluna vermiştir. Ayrıca, danışma komitesi toplantılarına gündem eklenmesi, danışma komitelerinin en az 2/3'ünün yurtiçi yerleşik olması, bankaların Tebliğ düzenlemelerine uyum sağlanmasına yönelik olarak tanınan 14.03.2020 tarihine kadar geçiş süresinin yeniden düzenlenmesi, banka müşterilerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ilişkin bilgilendirilmesine ilişkin usul ve esasların TKBB tarafından 14.09.2020 tarihinden daha önce belirlenmesi ve "danışma komitesi" isminin/tanımlanmasının yeniden gözden geçirilmesi gibi hususlarda eksiklikler/tereddütler bulunduğu ve bu hususlara yönelik uyum süreci çok ilerlemeden yeniden çalışma ve ilave düzenleme yapılması gerektiği

düşünülmektedir. Yine, danışma komitelerinin faaliyetlerinin bağımsız bir dış tarafça değerlendirilmesi de değerlendirilmesi gereken bir öneri olarak sunulmaktadır.

İlave düzenleme yapılması önerilen hususlara rağmen, yayınlanan Tebliğ düzenlemesinin önemli bir adım olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, yeni bir düzenleme olduğu ve geçiş sürecinin de henüz tamamlandığı dikkate alınarak, Tebliğ'in getirdiği hükümlerin olumsuz gelişmelere neden olmaması katılım bankacılığında oluşacak gelişmeler yakından izlenmelidir. Bu hususta BDDK ve TKBB'ye sorumluluk düşmektedir. Olumsuz gelişmelerin görülmesi halinde, bu çalışmada önerilen düzenlemelere ek olarak diğer gerekli adımların atılması ve ilave düzenlemelerin yapılması tedbirlerinin zamanında alınması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada yeni yayınlanan Tebliğ ve bu kapsamda danışma komiteleri ile ilgili literatür altyapısı oluşturulmuştur. Bununla birlikte, geçiş sürecinin tamamlanması ve katılım bankalarının uygulamalarının netleşmesi ile birlikte yeni çalışmaların yapılması faydalı olacaktır, bu aynı zamanda bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AAOIFI. (2015). Full Text of Accounting, Auditing and Governance Standards for Islamic Financial Institutions. Dar Almaiman Publishing.

BDDK. (2018). TKBB Bünyesinde Danışma Kurulu Oluşturulmasına Yönelik 22.02.2018 tarihli ve 7736 sayılı Kurul Kararı.

BDDK. (2019). Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ. 14.09.2019 tarihli ve 30888 sayılı Resmi Gazete.

BK. (2005). 5411 sayılı Bankacılık Kanunu. 01.11.2005 tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete.

Dinç, Y. (2016). Katılım Bankalarının Danışma Kurullarının Kurumsal Yönetim Unsuru Olarak Değerlendirmesi. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 2(2), 83-103.

Güney, N. (2015). İslami Finansta Şer'i Yönetim Uygulamaları ve Konuyla İlgili Tartışmalara Genel Bir Bakış. *Türkiye İslam İktisadı Dergisi*, 2(2), 45-69.

Kartal, M. T., & Demir, C. H. (2017a). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Sektör Payı Hedefi Üzerine Bir Analiz. *Route Educational & Social Science Journal*, 14(3), 33-58.

Kartal, M. T., & Demir, C. H. (2017b). Türkiye'de Katılım Bankacılığında Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerine Satışı Üzerine Bir İnceleme ve Yöntem Önerileri. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 3(1), 89-115.

Kartal, M. T., & Ay, H. (2019). Türkiye'de Faizsiz Finans Kuruluşları Açısından Bir Dönüm Noktası: Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS) Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 77-102.

Sabah. (2019). Katılım Finansı, Faiz Oranlarıyla Hareket Etmemeli. <https://www.sabah.com.tr/apara/haberler/2019/09/09/baskan-erdogan-konusuyor>, Erişim tarihi: 02.10.2019.

TKBB. (2019a). Hakkımızda. <http://www.tkbb.org.tr/tarihce>, Erişim tarihi: 02.10.2019.

TKBB. (2019b). Banka Genel Bilgileri. <http://www.tkbb.org.tr/banka-genel-bilgileri>, Erişim tarihi: 02.10.2019.

TKBB. (2019c). Mukayeseli Tablolar. <http://www.tkbb.org.tr/banka-genel-bilgileri>, Erişim tarihi: 02.10.2019.